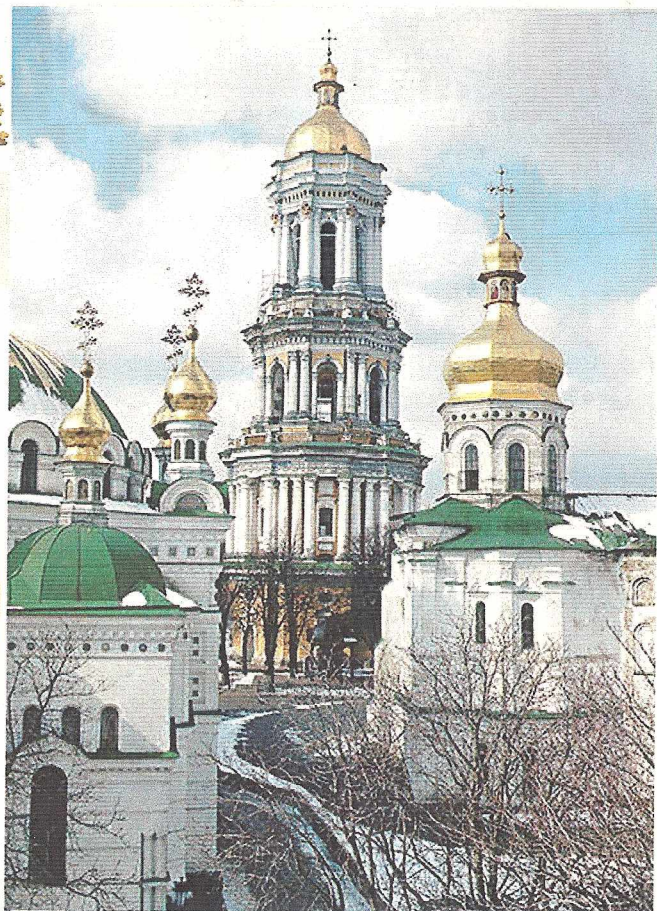

94(477)(082)
445

УКРАЇНА:
минуле і
сучасність

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ КУЛЬТУРИ

Богатирьова Г.А.,

Криворізький державний педагогічний університет

Перехід суспільства до ринкової економіки визначив появу ринку праці з його досить високими вимогами до рівня кваліфікації майбутніх фахівців. Це положення загострює проблему підготовки конкурентоспроможних спеціалістів, але не знижує вимог до їх загальної, естетичної та професійної культури.

Більш за все це відноситься до педагогів, оскільки саме у змісті їх діяльності закладені значні потенційні можливості щодо виховання культурної особистості. Учитель, якому притаманні культурні якості, має вищу конкурентоспроможність на освітянському ринку праці. Професійно освічений педагог з високим рівнем художньої культури зможе успішно і якісно вирішувати завдання навчання і виховання, які ставить сьогодні суспільство перед вищою школою.

Художня культура стала предметом дослідження філософів, психологів, педагогів, культурологів (В.П.Андрущенко, Є.С.Громов, В.В.Журавльов, А.Я.Зісь, І.А.Зязюн, С.Х.Рапопорт, О.П.Рудницька, М.Є.Сикевич, О.П.Щолокова, Ю.У.Фохт-Бабушків та ін.). Вона, як вважають дослідники, є одним із компонентів духовного життя суспільства, "ґрунтується на духовному засвоєнні світу через систему художніх образів"(3.С.14).

Розглядаючи сучасні проблеми відродження національної культури та її роль у полікультурному просторі, О.П.Рудницька дає визначення поняття "художня культура". Вона відмічає, що "поняття "художня культура" - це сукупність процесів і явищ духовно-практичної діяльності людини, котра створює, розповсюджує і опановує твори мистецтва..."(4.С.9).

Деякі дослідники розглядають художню культуру як підсистему загальної культури суспільства. Так, Ю.Фохт-Бабушкін, виділяє в художній культурі три комплекси: "творців продуктів художньої культури, самі продукти художньої культури, споживачів художньої культури" (5.С.5), наголошуючи на взаємозв'язках художньої культури з різними аспектами культури.

І.А.Зязюн, Г.М.Сагач стверджують, що "розвиток людини - надзвичайно складний процес, в якому беруть участь багато факторів. Серед них помітну роль відіграє і художня культура - специфічна сфера діяльності, з різнорідними і неоднозначними зв'язками з багатьма сферами суспільного життя. Розвиваючись під безпосереднім впливом ідеологічних і соціально-економічних процесів, художня культура, в свою чергу, має на них суттєвий вплив, і передусім тоді, коли вона виступає ефективним засобом формування людини"(2.С.21).

Художня культура сприймається в педагогічній науці як сукупність процесів і явищ духовно-практичної діяльності, а сама людина, якій притаманна художня культура, вміє не тільки створювати художні цінності, але й опановувати твори мистецтва, розповсюджувати інформацію про художню культуру. Визнано, що рівень художньої культури у суспільстві залежить від рівня художньої культури особистості і навпаки - художня культура суспільства впливає на виховання художньої культури кожної особистості в даному суспільстві.

С.О.Черепанова підкреслює, що у суспільстві накопичилась низка протиріч, серед яких протиріччя між "сутністю культури як феномена та реальним рівнем культурологічних знань студентів (національна і світова культура, символіка, мистецтво, художні традиції, міфологія, епос, звичаї, обряди, традиції народу" (1.С.14). Розв'язання цієї суперечності дослідник пов'язує з реалізацією таких принципів освіти, як: демократизація і гуманізація суспільних процесів, полікультурного діалогу націй і народностей, критичного засвоєння національного і світового культурного процесу,

духовного діалогу поколінь тощо. Вона відмічає: "Сьогодні діяльність окремого фахівця і всього суспільства реалізуються у єдиному планетарно-космічному просторі, свідченням цього є об'єктивні загальносвітові інтегративні процеси в економіці, політиці, освіті, культурі" (1.С.16).

Т.Іванова стверджує, що саме педагог повинен розповсюджувати загальні знання про світову культуру. Немає сумніву, що і сам вчитель повинен добре знати загальну світову культуру для того, "щоб мати уявлення про динаміку світових соціокультурних процесів"(1.С.34). Вона підкреслює положення про те, що педагог сьогодні має відтворюватись не тільки як професіонал, скільки як носій цілісного культурного потенціалу.

Предметний світ художньої культури це, перш за все, різноманітність творів мистецтва, проблема художньо-естетичного впливу яких на формування особистості майбутнього вчителя знаходить відображення в навчальних планах та програмах з художньої культури. В сучасні навчальні плани підготовки учителів будь-якого профілю введені такі курси, як: "Філософія", "Етика", "Естетика", "Історія України", "Українська та зарубіжна культура".

Курс "Українська та зарубіжна культура" висвітлює світовий культурний процес та основні етапи розвитку національної культури від зародження суспільства до нашого часу. Саме ця навчальна дисципліна повинна забезпечити розуміння взаємозв'язку всіх складових культури, сприяти здобуттю необхідних для інтелігента обсягу і рівня загальнокультурної освіти, забезпечити орієнтацію в культурному просторі, формувати світогляд. Адже історія людства залишає як матеріальні, так і духовні сліди. А, отже, розвиток історії вбирає в себе різні елементи, прояви, явища, органічно поєднуючи розвиток суспільства, науки, культури, мислення. Головним завданням курсу є поєднання цих виявів, взаємодій між окремими процесами і явищами, що дасть змогу сучасному вчителю відтворити свій досвід у майбутній професійній діяльності.

О.П.Щолокова, визначаючи "художньо-естетичну освіту", як "систему педагогічних дій, спрямованих на розвиток емоційно-чуттєвої сфери, формування естетичних поглядів і переконань"(6.С.16), підкреслює важливість впровадження в процес професійної підготовки майбутнього вчителя – мистецтва як засобу емоційного впливу на людину.

Дослідники Є.А.Антонович, Н.Л.Арініна, М.В.Гончаренко, В.О.Кудін, Г.П.Шевченко та ін. також стверджують, що саме мистецтво розвиває емоційно-чуттєву сферу свідомості людини і тим самим активізує інтелектуальну діяльність особистості. У творах мистецтва відбиті психологічні, моральні особливості людини тієї чи іншої епохи, того чи іншого народу, спосіб його життя та мислення. Мистецькі твори дуже чутливі до всього, що відбувається навколо, вони акумулюють людський досвід багатьох поколінь.

Поглиблення чуттєвого контакту з мистецтвом, виховання культури художнього сприймання через художній досвід стає активним внутрішнім діалогічним процесом. Сприймаючи твори мистецтва, майбутній педагог пізнає духовні цінності суспільства, вони ж у свою чергу стають надбанням його власного досвіду. Допоміжним засобом слугує система вправ з опорою (домінантою) на чуттєво-емоційну сферу, використання засобів художньої комунікації (кольорово-музичних, просторових, ритмічних, колористично-пластичних та ін.).

В.Мовчан стверджує, що "історично першою і найбільш адекватною формою зберігання духовного досвіду є художність". Світ, представлений у образах, набуває якісно іншого духовного виміру. "Краса, явлена в художніх образах, є засобом збирання людського духу в цілісність, що здатна протистояти недосконалій реальності"(1.С.162) підкреслює дослідник.

Саме духовність відношення до світу створюють історично визначені епохи, в яких художня культура виявляла себе у створенні синтезу мистецтв, цілісного ансамблю. Цікавим прикладом є епоха давньогрецької класики (починаючи з IV ст.

до н.е.), в якій провідна роль належала архітектурі, що підкоряла собі живопис, скульптуру, прикладне мистецтво. Саме вона відповідає людській потребі створити органічне собі середовище життєвості, сформувані його духовні засади. Вільна й політично активна людина стала головним об'єктом і змістом античної культури, концентрацією духовного відношення до світу. Створюючи чуттєво дані образи краси вона зберігає орієнтацію всього життя відповідно до його сутності. Греки високо цінили зваженість, рівновагу, міру вчинків людини, що знайшло відображення у скульптурних образах, створюючих емоційний зміст з характерною для стародавніх греків гармонією раціонального та емоційного.

Культура Стародавньої Греції дає можливість не пасивно сприймати матеріал, готовий набір знань, "речовинність", предметність культури, а, насамперед, її людську сутність. Адже історія культури це не сума знань, позбавлена того, що робить культуру культурою - одухотвореність. Сконцентрована духовність в художньо досконалих творах мистецтва Стародавньої Греції є джерелом і реальною перспективою саморозвитку особистості.

Мистецьке спілкування зі світом художніх творів на засадах діалогу, на рівні естетичного переживання краси художньої форми - це є справді людське спілкування. Саме мистецтво відповідає людській потребі зробити стосунки гармонічними шляхом створення естетичної форми. Такий досвід гармонійної взаємодії, зорієнтованої на злагоду, ми бачимо у мистецьких творах античності.

Найголовніша роль у формуванні художньої культури особистості належить освіті, яка транслює з епохи в епоху культурні надбання. Сучасна низька художня культура молоді потребує серйозної уваги до освіти взагалі і, зокрема, до вищої педагогічної освіти. Художня культура є необхідною професійною якістю майбутнього педагога, яка інтегрує у собі процес засвоєння культурологічного досвіду людства та вміння транслювати його у систему ціннісних орієнтацій своїх учнів.

Література

1. Діалог культур: Україна у світовому контексті: Мистецтво і освіта: Збір. наук. праць / Упоряд. і відп. ред. С.О. Черепанова. -Л.: Каменяр, 1998. - Вип.3. - 600с.
2. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії.-К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. - 302с.
3. Основи художньої культури: Теорія та історія світової художньої культури / За ред. В.О. Лозового, Л.В. Анучиної.-Х.: Основа, 1997. - 320с.
4. Українське мистецтво у полікультурному просторі: Навч. посібник / За ред. О.П. Рудницької.-К.: ЕксОб, 2000. - 208с.
5. Фохт-Бабушкин Ю.У. Художественная культура: проблемы изучения и управления / Под ред А.Я. Зись.-М.: Наука, 1986. - 240с.
6. Щолокова О.П. Система професійної підготовки студентів педагогічних вузів до художньо-естетичної освіти школярів: Автореф. дис. ... докт. пед. наук; 13.00.01; 13.00.04 (Київський ун-т ім. Т.Г. Шевченка.-К., 1996. - 43с.

ОСНОВНІ ЕТАПИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЖЕРТВ СТАЛІНІЗМУ І ТОТАЛІТАРИЗМУ В УКРАЇНІ (50-ті - початок 90-х років)

Печеніна Н.А.,

Криворізький державний педагогічний університет

Сьогодні, коли народ України вперше в своїй історії отримав реальний суверенітет і політичну самостійність, зростає актуальність вивчення багатьох історичних проблем. Одна з них - проблема реабілітації жертв сталінського режиму.

Реабілітація є політичним процесом по відновленню справедливості та історичної правди по відношенню до неогрунтовано репресованих радянських людей у часи режиму